

## Píše Michal Topor

(E\*forum, 05. 06. 2024)

Kniha *Kafkas Familie. Ein Fotoalbum* (Berlin: Verlag Klaus Wagenbach, 2024) je komplementem stejnojmenné výstavy, jež je stále (prodloužena do 7. července) k vidění v prostoru starší z budov berlínské Staatsbibliothek (se vchodem z třídy Unter den Linden), v zákoutí nazvaném *Stabi Kulturwerk*, nově – počínaje dnešní vernisáží – pak také v pražském *Goethe-Institutu*. Drobnou předmluvu knize předeslal Hans-Gerd Koch, známý zejména jako jeden z klíčových spolupředatelů kritického vydání Kafkova díla, případně kupříkladu také jako sestavitel cenné antologie „*Als Kafka mir entgegenkam...*“ *Erinnerungen an Franz Kafka* (1995, č. *Setkání s Franzem Kafkou / Vzpomínky současníků*, přel. Jana Zoubková, 2004).

Rámcová, snad i lehce (ostatně neadresně) polemická teze, od níž se výstava i knižní fotoalbum odvíjí, zní: Kafkova vazba (Bindung) k rodině „byla silnější“, než se jeví v jeho textech, jimiž se „sám sebe a nás“ snažil „přesvědčit“ o něčem jiném; v protitahu vypichuje mj. Kafkův vztah k sestrám, hlavně k Ottilii, starost o správnou výchovu neteří a synovců. Je tu tedy prý na jedné straně obraz, který Kafka utvořil, na straně druhé pak cosi jako skutečnost, přinejmenším komplikovanější. Nejproslulejší stopu první možnosti představuje jistě *Dopis otci* (v nedávno zveřejněném herním triptychu *Play Kafka* tvoří ostatně prostřední položku /či můstek/ mezi *Procesem* a *Zámkem*), H.-G. Koch užívá pro vstupní ilustraci této možnosti úryvek z dopisu Carlu Bauerovi (z konce srpna 1913): „Žiji ve své rodině, mezi nejmilejšími lidmi, cizeji než cizinec. Za posledních několik let jsem s matkou nepromluvil v průměru ani dvacet slov denně a s otcem jsem sotvakdy prohodil víc než slova na pozdrav. Se svými vdanými sestrami a švagry nemluví vůbec, aniž bych s nimi byl nějak na kordy. Chybí mi jakýkoli smysl pro rodinný život“ (přel. M. T.). Konstatuje poté: „Čtete-li jednotlivé Kafkovy výroky o jeho nejbližších příbuzných a postoji k rodině, můžete uvěřit, že nahlížíte vztah narušený nebo rozbitý. Sledujete-li však jeho vyjádření v celku až do předčasné smrti, je zjevné, jak mylný [falsch] je tento dojem a že jste opět podleli Kafkově hře na metodu a pravdu“ (s. 7). Tuto hru Koch vybavuje určitou psychologickou logikou: jako by to, co je příliš (naléhavě) blízké, bylo třeba oddálit řečí distance a skepse.

V rámci nynější knihy H.-G. Koch nerozprostírá nějaký robustní korpus vyjádření, jež by snad odpovídala nadějnějšímu obrazu rodinných poměrů (nejde přitom jen o Kafkovy postoje, ale také o gesta druhých), spíše vybízí k odstíněnější četbě: „Obrazu vzájemné nelásky, který si [Kafka] pěstoval, bychom mohli věřit, kdyby jeho deníky a dopisy neobsahovaly pasáže, které za *fasádou* svědčí o náklonnosti a blízkosti“ (s. 8; zvýraznil M. T.). Namísto nějakého důkazního, totiž citačního a argumentačně-

interpretačního závrtu a defilé - a vytloukání jednoho obrazu (ne-li klišé) jiným - nechává pomyslný prostor účinku prostoupit fragmenty: úryvky a obrazy, portréty, momentkami, jejichž celku nicméně přičítá moc „dokumentovat“ sociální vzestup jedné židovské rodiny, doslova o něm „vyprávět“. Vzniklé trsy člení do oddílů opatřených menšími, povytce faktografickými, rodopisnými uvedenými, jež přehledně ozřejmují strukturu té části rodinného univerza, k níž se fotografie v daném oddílu primárně vztahují, resp. ji ukazují. Vedle fotografií docela známých, ba proslulých mohl pořadatel výstavy i knihy pracovat s řadou výjevů dosud neviděných, k nim patrně patří také zvláště (snad záměrně, jak napovídá přílehlý Kafkův komentář z deníku /3. 7. 1912/, je tu řeč o „rande“) perspektivizovaná fotografie zachycující Kafku ve vzdáleném bodě ubíhající zahradní cesty (jde o areál výmarského Goethehausu): zdrobněnou, lehce rozostřenou postavu sedící na lavičce, prý spolu s Margarete Kirchner, dcerou „správce domu [Hausmeister]“ (s. 165). I v takovém rozmarně stylizovaném záblesku lze ovšem zahlédnout stín rodiny neuskutečněné.

*Kafkas Familie. Ein Fotoalbum*, ed. Hans-Gerd Koch. Berlin: Verlag Klaus Wagenbach, 2024, 208 s.

[www.ipsl.cz](http://www.ipsl.cz)